

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 9, NO 18, STIP, 2024

ГОД. IX, БР. 18
ШТИП, 2024

VOL. IX, NO 18
STIP, 2024

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 9, Бр. 18
Штип, 2024

Vol. 9, No 18
Stip, 2024

PALMK, VOL 9, NO 18, STIP, 2024

DOI:

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>. Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.
Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Астрид Симоне Хлубик, член на Уредувачкиот одбор на „Палимпсест“

FOREWORD

Astrid Simone Hlubik, member of the Editorial Board of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Jan Holeš

QUELQUES OBSERVATIONS SUR LES NÉOLOGISMES
TERMINOLOGIQUES FRANÇAIS CONTENANT *CYBER-*

Jan Holeš

SOME OBSERVATIONS ON FRENCH TERMINOLOGICAL NEOLOGISMS
CONTAINING *CYBER-*

27 Nadica Negrievska

UN QUADRO GENERALE DEL VOCABOLARIO CALCISTICO ITALIANO
E LA SUA APPLICAZIONE NELL’INSEGNAMENTO DELLA LINGUA
ITALIANA COME LINGUA STRANIERA

Nadica Negrievska

AN OVERVIEW OF ITALIAN FOOTBALL LEXICON AND ITS ROLE IN
TEACHING ITALIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

39 Doris Sava

AGITATION GEGEN IMPFUNGEN. METAPHORISCHE
KONZENTUALISIERUNGEN DER IMPFFEINDLICHKEIT IN BLOG-
KOMMENTAREN AUS DEM *STANDARD* (2021)

Doris Sava

AGITATION AGAINST VACCINATION. METAPHORICAL
CONCEPTUALIZATIONS OF VACCINE HOSTILITY IN BLOG COMMENTS
FROM *THE STANDARD* (2021)

51 Ferdi Güzel

ESKİ TÜRKÇE *ARKA-* “ARAMAK...” FİİLİ VE ANLAM ALANI ÜZERİNE
NOTLAR

Ferdi Güzel

NOTES ON THE OLD TURKISH VERB *ARKA-* “TO SEEK...” AND ITS
SEMANTIC FIELD

61 Виолета Јанушева, Марија Стојаноска

ОБРАЌАЊЕТО И МАКЕДОНСКИОТ РОДОВО ЧУВСТВИТЕЛЕН ЈАЗИК

Violeta Janusheva, Marija Stojanoska

ADDRESSING AND MACEDONIAN GENDER SENSITIVE LANGUAGE

- 71 Erëza Rushiti**
AMERICAN VS. BRITISH ENGLISH: A STUDY OF GRAMMATICAL,
VOCABULARY, AND SPELLING DIFFERENCES

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 83 Марија Ѓорѓиева-Димова**
НИЗ ШУМИТЕ НА ИСТОРИЈАТА СО ДВОГЛЕДОТ НА ФИКЦИЈАТА
Marija Gjorgjieva-Dimova
THROUGH THE FORESTS OF HISTORY WITH THE BINOCULARS OF
FICTION
- 95 Весна Кожинкова**
ОТСУТНОТО И ТУЃОТО ВО ЗЕМЈАТА НА БЕГАЛЦИТЕ
Vesna Kozhinkova
THE ABSENT AND THE OTHER IN THE LAND OF THE REFUGEES
- 105 Софија Иванова, Ранко Младеноски**
СИНОНИМНИТЕ ЛИКОВИ СО АКТАНТНА ФУНКЦИЈА НА
ПОМОШНИЦИ ВО МАКЕДОНСКАТА ДРАМА ОД ПРВАТА ПОЛОВИНА
НА 20 ВЕК
Sofija Ivanova, Ranko Mladenoski
THE SYNONYMOUS CHARACTERS WITH THE ACTING FUNCTION OF
HELPERS IN THE MACEDONIAN DRAMA FROM THE FIRST HALF OF
THE 20TH CENTURY
- 117 Şerife Seher Erol Çalışkan**
KUZEY MAKEDONYA TÜRKLERİNDE OLAĞANÜSTÜ İNANÇLAR ve
BUNA BAĞLI OLARAK ORTAYA ÇIKAN UYGULAMALAR
Şerife Seher Erol Çalışkan
EXTRAORDINARY BELIEFS IN THE TURKS OF NORTH MACEDONIA
AND THE PRACTICES THAT ARISE RELATED TO THEM
- 127 Müge Bayraktar**
BARTIN EPÇİLER KÖYÜ “SU KIZI” MEMORATININ HALKIN YAŞAYIŞINA
ETKİSİ
Müge Bayraktar
BARTIN EPÇİLER VILLAGE “SU KIZI” MEMORAT’S INFLUENCE ON
THE LOCAL WAY OF LIFE
- 137 Petek Ersoy İnci**
İZMİR’DE YAŞAYAN MAKEDONYALI GÖÇMENLERDE ÇEYİZ GELENEĞİ
VE DÖNÜŞÜMÜ
Petek Ersoy Inci
DOWRY TRADITION AND TRANSFORMATION IN MACEDONIAN
IMMIGRANTS LIVING IN IZMIR

- 149 Luisa Emanuele**
CHRISTIANA DE CALDAS BRITO: TRA *SAUDADE* E *ARTE DEL ROVESCIO*
Luisa Emanuele
CHRISTIANA DE CALDAS BRITO: BETWEEN *SAUDADE* AND *REVERSE ART*
- 159 Valbona Kalo**
DIALOGUE THROUGH BALLADS: CONSTRUCTING MEANING IN BALKAN ORAL TRADITION
- КУЛТУРА / CULTURE**
- 173 Ekaterina Namicheva-Todorovska, Petar Namichev, Aleksandra Jovanovska Hnida**
RETEX AND GUERILLA DESIGN AS PROMOTERS OF SUSTAINABILITY
- МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY**
- 185 Blagojka Zdravkovska-Adamova, Suada A. Dzogovic, Aleksandra P. Taneska**
APPLICATION OF STANDARDS-BASED ASSESSMENT FOR CRITICAL THINKING SKILLS DURING LANGUAGE ACQUISITION
- 197 Branka Grivčevska**
GLIASPETTI GRAMMATICALI NEI MANUALI DI ITALIANO LS, LIVELLO B1 IN USO NELLE SCUOLE SUPERIORI NELLA MACEDONIA DEL NORD
Branka Grivčevska
GRAMMATICAL ASPECTS IN ITALIAN L2 TEXTBOOKS, LEVEL B1, USED IN HIGH SCHOOLS IN NORTH MACEDONIA
- 209 Afrim Aliti, Brikena Xhaferi**
EFL STUDENTS' ATTITUDES TOWARD THE USE OF PODCASTS AS A LANGUAGE LEARNING MEDIUM TO INCREASE LEARNING INTEREST
- 221 Marisa Janku, Livia Xhango**
INTERKULTURELLE KOMMUNIKATION IM DAF-UNTERRICHT: EVALUATION UND SELBSTREFLEXION EINER INTERKULTURELLEN UNTERRICHTSSEQUENZ
Marisa Janku, Livia Xhango
INTERCULTURAL COMMUNICATION IN GERMAN LESSON: EVALUATION AND SELF-REFLECTION ON AN INTERCULTURAL TEACHING SEQUENCE
- 233 Admir Nushi, Daniel Leka**
INTERKULTURELLE DIDAKTIK MIT FEDERICO GARCÍA LORCAS POESIE: PRAKTISCHE ANWENDUNGEN IM UNTERRICHT

Admira Nushi, Daniel Leka

INTERCULTURAL DIDACTICS IN THE POETRY OF FEDERICO GARCÍA LORCA: PRACTICAL APPLICATION IN THE CLASSROOM

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

247 Марија Гркова-Беадеп

ВОКАБУЛАРОТ – НАЈВАЖНАТА И НАЈТЕШКАТА ЗАДАЧА ПРИ УСВОЈУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Grkova-Beader

VOCABULARY – THE MOST IMPORTANT AND MOST DIFFICULT TASK IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

255 Kalina Maleska

ECOCRITICISM: EXPLORING THE NON-HUMAN WORLD IN AVRAMOVSKA'S NOVEL *ВОДНИ ТЕЛА*

ДОДАТОК / APPENDIX

265 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ESKİ TÜRKÇE ARKA- “ARAMAK...” FİİLİ VE ANLAM ALANI ÜZERİNE NOTLAR

Ferdi Güzel

Bayburt Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti
guzelferdi@hotmail.com

Öz: Eski Türkçede sadece “aramak, araştırmak” anlamı kaydedilmiş olan *arka-* fiilinin kayda geçmemiş birçok anlamı bulunmaktadır. Bu anlamların bir kısmı sonraki tarihî ve çağdaş lehçelerde kaydedilmiştir. Bir kısmı ise fiilin türevleri sayesinde tespit edilebilmektedir. Birkaç çalışmada *arka-* fiilin bazı türevleri arasındaki bağlantıya değinilmiş olsa da çalışmaların büyük bir kısmında bu kelimeler birbirleriyle ilişkilendirilmemiştir. Tarihî ve çağdaş lehçelerdeki verilere göre *arka-* fiilinin şu anlamları taşıdığı anlaşılmaktadır: 1. *arasından geçmek*. 2. *arasından geçirmek*, *bir nesneyi iki şeyin arasına gelecek şekilde uzatmak*, *yerleştirmek*. 3. *desteklemek*, *yardım etmek*. 4. *iki şeyin arasında çapraz veya enlemesine uzanmak*. 5. *arka arkaya sıralanmak/ sıralamak*. 6. *iplik atmak*, *dokumak*. 7. *göndermek*, *yollamak*. 8. *takip etmek*. 9. *aramak*, *araştırmak*. *arka-* fiili, ET **ar-* “arasından geçmek, geçirmek” fiilinden pekiştirme işlevi taşıyan -*kA-* eki ile türemiştir. **ar-* fiili ile *arka-* fiilinin çekirdek anlamı aynıdır. Fiilin bütün anlamları “arasından geçmek” anlamından ortaya çıkmıştır. Bugün Oğuz grubu Türk lehçelerinde varlığını koruyan *ara-* fiili ile DLT’de Oğuzca kaydıyla yer alan *arka-* fiilinin aynı fiil olup olmadığı açıklığa kavuşturulamamıştır. Çünkü *arka-* > **arga-* > *ara-* gelişiminde **arga-* ara şekli bugüne kadar hiçbir Türk lehçesinde tespit edilememiştir. Ayrıca uzun ünlüleri koruyan lehçelerde *ara-* fiilinin ilk ünlüsü uzun iken *arka-* fiilinin arkış, argaç gibi türevlerinde ilk ünlü kısadır. Bu sebeplerle *arka-* ile *ara-* fiillerinin aynı fiil olup olmadığını kesin olarak belirlemek mümkün görünmemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Eski Türkçe, Oğuz Türkçesi, arka-, ara-*.

Giriş

Bugün çağdaş Oğuz lehçelerinde yaşayan *ara-* fiili bazı çalışmalarda Eski Türkçe *arka-* “aramak, araştırmak” fiiline bağlanmaktadır. *arka-* fiilinin tarihî lehçelerde birçok türevi vardır ve bu türevler, ilgili fiilin birçok farklı anlamının olduğunu göstermektedir. Etimolojik çalışmalarda, tarihî lehçelerde tespit edilmiş olan bu türevler çoğunlukla birbirleriyle ilişkilendirilmemiştir. *arka-* fiilinden türeyen kelimeler arasındaki bağlantı ve *arka-* ile *ara-* arasındaki ilişki izaha muhtaçtır.

1. Türkçede arka- Fiili

1.1. arka- Fiilinin Eski Türkçede Tanıklanan Anlamları

1.1.1. arka- “aramak, araştırmak”

“Aramak, araştırmak” anlamını taşıyan *arka-* fiili (ED, s. 217a) DLT’de Oğuzca kaydıyla yer almaktadır: ol anıy evin arkadı “o, onun evini aradı” (Ercilasun & Akkoyunlu, 2014, s. 125). Kelime *Atebetü’l-Hakayık*’ta da geçer: *seniñ birlikiñke delil arkağan* (Arat, 1992, s. 7), *bilig çinde erse, siz arkañ tedi* (Arat, 1992, s. 104). Wilkens’in çalışmasında fiilin -t- ettirgenlik eki ile genişlemiş biçimine de yer verilmiştir: EUyg. *arkat-* “araştırtmak” (EUES, s. 63b).¹

Karahanlı Türkçesinden sonra *arka-* fiili Türkçede tespit edilememiş olsa da *arka-* ile ilişkilendirilen *ara-* fiili, Karahanlı Türkçesinden başlayarak aynı anlam ile bütün tarihî Türk lehçelerinde yer alır. Fakat Tarihî Türkiye Türkçesi dışındaki tarihî lehçelerde bu fiilin kullanımı oldukça sınırlıdır.²

ara- bugün sadece Çağdaş Oğuz lehçelerinde ve uzun bir süre Osmanlı Türkçesinin etki alanında bulunan Kırım Tatar Türkçesinde yaşamaktadır (TS, s. 143b, ADİL, s. 129b, TDDS, s. 70b, GTS, s. 2a, KTTS, s. 47). Diğer çağdaş Türk lehçelerinde bu fiile karşılık olarak daha çok *izle-* fiili kullanır (KTLS, s. 24-25).

ara- fiilinin tarihî ve çağdaş lehçelerdeki görünümü, Kaşgarlı’nın kelimenin Oğuzca olduğu yolundaki görüşünü desteklemektedir.

1.2. arka- Fiilinin Eski Türkçede Tanıklanmayan Anlamları

arka- fiilinin tarihî ve çağdaş lehçelerdeki türevleri, fiilin Eski Türkçede kayda geçmemiş birçok anlamının olduğunu göstermektedir. Burada fiilin tarihî lehçelerde yer alan türevleri vasıtasıyla tespit edilebilen dört anlamı ele alınacak diğer anlamlarına yeri geldikçe değinilecektir.

1.2.1. *arka- “göndermek, yollamak”

Eski Türkçede *arka-* fiilin “yollamak, göndermek” anlamının da olduğunu, fiilin türevlerinden biri olan arkış “kervan, elçi, tüccar” (ED, s. 216b-217a) kelimesi göstermektedir. Konu ile ilgili bazı çalışmalarda arkış’ın *arka-* fiilinden -ş eki ile türediği belirtilmiştir (ED, s. 216b, UWn, s. 254, Erdal, 1991, s. 286).

“Takip etmek, izlemek” ile “aramak, araştırmak” anlamlarının yakınlığını çağdaş Türk lehçelerinde “aramak” anlamında *izle-* (KTLS, s. 24-25) fiilinin kullanılması da desteklemektedir.

Çağdaş lehçelerin bir kısmında kelimenin argış varyantı “arkadaş, dost, yoldaş” anlamını taşımaktadır: Hak. argış “1. arkadaş. 2. ortak. 3. Yardımcı” (HakTS, s. 49b), Şor. argış “arkadaş, dost, yoldaş” (ŞorS, s. 7b), TT (ağız) arkış~ arkeş “arkadaş” (DS, s. 325b). Eski Türkçedeki “elçi, kervan” anlamı (ED, s. 216b) ve Hak. argı-³ “kız istemek, dünür gitmek” (HakTS, s. 49b) verisi, kelimenin “göndermek, yollamak” anlamı ile ilişkili olduğunu göstermektedir

¹ Kelime Eski Uygur Türkçesi ile ilgili diğer sözlüklerde tespit edilemedi.

² Kelimenin Eski Uygur Türkçesindeki varlığı şüphelidir. bk. UWv, s. 66.

³ Krş. Krh. arkuçi “İki kişi arasında aracı olan kişi; evlenme zamanında dünürler arasında aracılık yapan kişi, çöpçatan” (ED, s. 218a).

fakat “yardım etmek” anlamı ile bağlantılı olması da mümkündür (bk. 1.2.3. *arka- “desteklemek; yardım etmek”).

1.2.2. *arka- “iplik atmak, dokumak”

arka- fiilinin “iplik atmak, dokumak” anlamı ET’de tanıklanmamış olsa da Türkçedeki şu kelimeler fiilin bu anlamını doğrulamaktadır: *arkag* “dokuma tezgâhında enlemesine atılan ipler” (ED, s. 216a), *argaç* “dokuma tezgâhında enlemesine atılan ipler” (ED, s. 216a), *arkan* (~ *argan*) “halat, kement” (VEWT, s. 26a, TMEN, s. 42).

arka- fiilinin üzerinde durduğumuz anlamı sonraki tarihî lehçelerde kaydedilmiştir: Çağ. *arğa-* “sarmak, argaçlamak” (LÇ, s. 9b), Osm. *argaçla-* “argamak, Türkîde sarmak” (LO, s. 21b), Osm. *arğa-* “sarmak; eyer kayışını bağlamak, sıkıştırmak” (KT, s. 64a).

Fiil, çağdaş Türk lehçelerinin bir kısmında da varlığını sürdürmektedir: Bşk. *arka-* “fazla ip bırakmak, ip payı bırakmak” (BşkTS, s. 37b), Hak. *arğa-* “nakış işlemek” (HakTS, s. 49a), Hak. *arha-* “çapraz dikmek” (HakTS, s. 49b), Tuv. *argı-* “örmek, tutturmak, bağlamak; dokumak” (TuvTS, s. 6b), Tof. *argı-* “örmek, dokumak” (TofS, s. 16), TT (ağız) *arka-*⁴ “1. tutmak, sarmak. 2. *arka çıkmak, yardım etmek*” (SDD, s. 115b; DS, s. 326a), *argala-* “seyrek dokumak, baştan savma dokumak” (DS, s. 310b).

Bazı çalışmalarda “iplik atmak, dokumak” anlamındaki **arka-* fiili, arış “dokuma tezgâhındaki uzunlamasına teller” (ED, s. 239a), *argaç* “dokuma tezgâhında enlemesine atılan ipler” (ED, s. 216a), *arkag* “dokuma tezgâhında enlemesine atılan ipler” (ED, s. 216a) gibi türevlerden hareketle **ar-* “arasından geçmek; dokumak, örmek” köküne bağlanmıştır (ED, s. 216a, 239a, VEWT, s. 25a-b, 26a-b, EDAL, s. 1151, TMEN, s. 457, TTL, s. 194a-195a-b, TDES, s. 16b).

“İplik atmak, dokumak” anlamındaki *arka-* fiilinin **ar-* kökünden geldiğini gösteren verilere etimolojik çalışmalarda değinilmemiş olan şu veriler de eklenebilir: TT (ağız) *arnaş-* “1. dokunacak, örülecek bir şeye başlamak. 2. örgüde ikinci bölüme, nakışa, biçime başlamak” (DS, s. 329b, TMES, s. 43a), TT (ağız) *yarsı-* “yün örmek” (DS, s. 4190a), TT (ağız) *arık* “saman taşımak için yapılmış bir çeşit küfe, sepet” (DS, s. 317a), krş. Tof. *argıg* (< *argı-* ‘örmek’ -g) “kafes” (TofS, s. 16)⁵.

Kanaatimize göre kelimenin “iplik atmak, dokumak” anlamı ile “göndermek, yollamak” anlamı yakından ilişkilidir. Eski Türkçe *ıd-* “yollamak, göndermek” (ED, s. 37b) fiilinin ve türevlerinin Anadolu ağızlarındaki anlamları bu görüşümüzü destekleyecek mahiyettedir: TT (ağız) *ıy-* “dokuma tezgâhında halı kilim vb. şeylerin iplerini yerleştirmek, germek, ip çözmek” (DS, s. 2498b), *ıyğı* “dokunan iplerin yukarıdan aşağıya gelen ipleri” (DS, s. 2498a), *ıyıl-* “bir sıra hâlinde gitmek; iki nokta arasında ileri geri gidip gelmek” (DS, s. 2498a), *ıyım* “şal dokumak için iki kazık arasına dizilen iplerin biçimi ya da yapılan iş” (DS, s. 2498b), *ıyım* “kilim dokumak için gerilen ipler” (TYA, s. 127), *ıyma* “halıcılıkta

⁴ DS’de fiil *arakmak* şeklindedir. Madde *arkaluk* ile *arkan* maddeleri arasında yer aldığı için *arkamak* yerine bir baskı hatası olduğu muhakkaktır. SDD’deki *arkamak* “sarmak” (SDD, s. 115b), DS’deki *arakmak* maddesinin hatalı olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

⁵ **ar-* ile ilişkilendirilebilecek diğer kelimeler için bk. Güngördü, 2011: 11-12.

arıç denilen, uzunluğuna gerilen ip” (DS, s. 2498b), *iymek* “dokuma tezgâhına gerilen ip” (DS, s. 2575a), ıydır- “arkası arkasına sıralamak (konuşmak, vurmak vb.)” (ÇKTA, s. 49).

1. 2. 3. *arka- “desteklemek; yardım etmek”

Fiilin “yardım etmek” anlamı Eski Türkçede sadece bir türevde tespit edilebilmektedir: arkaş- “yardımlaşmak; kolları kavuşturmak, çaprazlamak; kucaklamak, birine sarılmak” (ED, s. 218a, UWv, s. 75).

*arka- “yardım etmek” fiili tarihî ve çağdaş lehçelerde tanıklanmadığı için Clauson kelimeyi, *arka* “arka, sırt” tabanına bağlamış ve kelimenin bu tabandan -ş- işteşlik eki ile düzensiz bir şekilde türediğini iddia etmiştir (ED, s. 218a). Fakat çatı ekleri isimlerin üzerine gelemeyeceği için bu görüşü doğru kabul etmek mümkün değildir (bk. Güzel, 2021, s. 14).

Röhrborn ve Erdal, arkaş- fiilini *arkag* isminin tabanı olan *arka- “arasından geçmek; dokumak, iplik atmak” tabanına bağlamışlardır (UWv, s. 75, Erdal, 1991, s. 553).

Bizce fiilin hem “yardım etmek” hem de “iplik atmak, dokumak” anlamları “arasından geçirmek, bir nesneyi iki şeyin arasına gelecek şekilde uzatmak, yerleştirmek” anlamından gelişmiştir. krş. Krh. *arkuk* “iki duvar veya sütun arasına destek olarak konan ağaç” (ED, s. 216a), KMalk. *arkav* “çatının ortasından geçen ana giriş” (KMalkTS, s. 89), TT (ağız) *argaç* “bir omuza alınan mertek veya ağacın, dengesini sağlamak için diğer omuzdan altına konan destek.” (DS, s. 310a), TT (ağız) arkıt “1. köy evlerinde kapıların arkasına konulan kalın kuşak. 2. çadırın yatay direği” (DS, s. 327a), KKalp. *argaw* “arka, direk, dayak” (KKalpTS, s. 29a), KKalp. *arqaw-erisli* “birbirine destek olan” (KKalpTS, s. 29a).

arkaş-, Hakas Türkçesinde varlığını korumuştur: Hak. arğas- “birbirine arka çıkmak, yardımlaşmak” (HakTS, s. 49b). Fiil, Türkiye Türkçesi ağızlarında da Eski Türkçedeki anlamı ile varlığını sürdürmektedir. DS’deki kayda göre sadece Mersin’in Gülnar ilçesinde tespit edilmiştir. Fiilin varlığı, Tor’un Mersin Ağzı Sözlüğü adlı çalışmasında da doğrulanmıştır: TT (ağız) arkaş- “birbirine arka çıkmak, yardımcı olmak, yardımlaşmak; desteklemek” (DS, s. 326b, MAS, s. 31b). DS’de fiili tanıklamak için verilen örnek cümle, fiilin bir türevini de içermektedir: Arkaşkın köpekle iyi sürü avı yapılır” (DS, s. 326b).

Türkiye Türkçesi ağızlarında fiilin gövdesi de tespit edilmiştir. Bu veri arkaş- fiilinin *arka-* “yardım etmek” fiilinden türediğini kesin bir şekilde ortaya koymaktadır: TT (ağız) *arka-* “1. tutmak, sarmak. 2. arka çıkmak, yardım etmek” (DS, s. 326a-b).⁶

Fiilin Türkiye Türkçesi ağızlarında tespit edilmiş olan “tutmak, sarmak” anlamı, tarihî ve çağdaş lehçelerde de mevcuttur. Bu da ilgili anlamın “iplik atmak, dokumak” anlamı ile yakından ilgili olduğunu göstermektedir.

Yukarıda da temas ettiğimiz gibi (bk. 1.2.1. *arka- “göndermek, yollamak”) Çağdaş lehçelerin bir kısmında “arkadaş, dost, yoldaş” anlamını taşıyan argış (Hak. arğış, Şor. argış, TT (ağız) arkış ~ arkeş) “yardım etmek, desteklemek” anlamına dayanıyor olabilir.

⁶ DS’de *arka-* fiili baskı hatası ile *arak-* biçiminde yer almaktadır, madde *arkaluk* ile *arkan* maddeleri arasında yer aldığı için *arka-* yerine bir baskı hatası olduğu kesindir (bk. Güzel, 2021, s. 14-15).

1. 2. 4. *arka- “arka arkaya sıralamak/ sıralanmak”

Kelimenin bu anlamı tarihî ve çağdaş lehçelerde yer alan bazı türevler sayesinde tespit edilebilmektedir.

Bu türevlerin en önemlilerinden biri EAT *arğap arğap* “sıra sıra, dizi dizi” verisidir. İkilime, sadece *Dede Korkut* Kitabı’nda bir kez geçer: *arğap arğap* kara tağun *yılılmış*ıdı, *yüceldi âhir* (Özçelik, 2016, s. 60b.4). *arğap*, bu bağlamda “sıralı, sıralanmış” anlamını taşımaktadır. Kelimenin bu anlamı tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinde “bayır, tepe, sıradağ” anlamıyla kayda geçen *arkaç* kelimesinde de görülmektedir.⁷

Fiilin “arka arkaya sıralanmak/ sıralamak” anlamı, “iki şeyin arasında çapraz veya enlemesine uzanmak” anlamından gelişmiştir.

2. arka- ile ara- Arasındaki İlişki

ara- fiilinin Eski Türkçe *arka-* ile ilgisi hakkında farklı görüşler söz konusudur. Clauson, *arka-* maddesinde bu fiilin Oğuz grubu lehçelerinde görülen *ara-* fiilinin önceki biçimi olduğunu vurgulamıştır (ED, s. 217a). Tietze, kelimeyi ET *arka-* ile ilişkilendirmiş fakat *arka-* > *ara-* gelişmesinin izaha muhtaç olduğunu ifade etmiştir (TTL, s. 417).

Räsänen *ara-* fiilini, ET *arka-* ile ilişkilendirmemiştir (VEWT, s. 22b). Tekin, fiilin eski formunu **ārğa-* biçiminde tasarlamış, ET *arka-* fiiline temas etmemiştir (1995, s. 171). Tekin’in görüşünü aktaran Stachowski kelimenin yapısının belirsiz olduğunu söylemiş, **ārā-*, ana şeklini tasarlamıştır. Yazara göre kelime, **ār-* ‘*durchqueren*’ ile bağlantılı olabilir (KEWT, s. 62b).

Çağdaş Oğuz lehçelerindeki *ara-* fiili ET *arka-* fiilinden geliyor olabilir. *arka-* > *ara-* gelişiminde önce ötümsüz /-k-/ sesi, ötümlü /-r-/ sesinin etkisiyle ötümlüleşerek /-g-/ olmuştur. ET alkış “övgü” (ED, s. 137b), *arku* “vadi” (ED, s. 215b), *arkış* “kervan, elçi” (ED, s. 216b), *arkun* “melez, kırma” (ED, s. 216b) vb. birçok kelimedede aynı değişim görülmektedir.

/-k-/ sesinin ötümlüleşmesi ile **ārğa-* şeklini alan fiilde daha sonra /-g-/ sesi düşmüş ve *ara-* şekli ortaya çıkmış olabilir. Çok heceli kelimelerin ikinci hecesinin başında yer alan bu sesin Oğuz Türkçesinde birçok örnekte düştüğü bilinmektedir: ET *sargar-* > TT *sarar-*, Az. *saral-*, Trkm. *sāral-* (ED, s. 849a, KTLS, s. 746-747); ET *bürge* > TT *pire*, Az. *bire*, Trkm. *büre* (ED, s. 362b, KTLS, s. 706-707); ET *kapgak* > TT *kapak*, Az. *gabag*, Trkm. *gapak* (ED, s. 584a, KTLS, s. 434-435); ET *içgerü* > TT *içeri*, Az. *içeri*, Trkm. *içeri* (ED, s. 25b, KTLS, s. 364-365); ET *élge-* > TT *ele-*, Az. *ele-*, Trkm. *ele-* (ED, s. 143a, KTLS, s. 210-211); ET *emgek* > TT *emek*, Az. *emek* (ED, s. 159b, KTLS, s. 211-212); ET *karga-* > EAT *kara-*, TT (ağız) *kara-* (ED, s. 655a, TarS, s. 2267, DS, s. 2650a); ET *kargış* > EAT *karış*, TT (ağız) *karış* (ED, s. 654b, TarS, s. 2030, DS, s. 2663b).

Bu sesin Oğuz grubu dışındaki tarihî ve çağdaş lehçelerde düştüğü örnekler de bulunmaktadır: ET *élge-* > Kıpç. *éle-*, Çağ. *éle-*, Kaz. *ele-*, Kırg. *elō-*, Tat. *ile-*, Özb. *éle-* (ED, s. 143a-b, KTLS, s. 210-211); ET *kergek* > Krh. *kerek*, Kıpç. *kerek*, Çağ. *kerek*, Kaz. *kerek*, Kırg. *kerek*, Tat. *kirek*, Bşk. *kerek*, Özb. *kerek*, YUyg. *kerek* (ED, s. 742a-b, KTLS, s. 210-211); ET *targak* > Kıpç. *tarak*, Çağ. *tarag*, Kaz. *tarak*, Kırg. *tarak*, Tat. *tarak*, Özb. *terak*, YUyg. *tarak* (ED, s. 539b, KTLS,

⁷ *arğap* ve ilgili diğer kelimeler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Güzel, 2023.

s. 850-851), ET *emgekle-* > Özb. *emekle-* (ED, s. 160b, KTLS, s. 211-212)...

Oğuz grubu lehçelerindeki *ara-* fiilinin anlamı Eski Türkçe *arka-* fiilinin anlamı ile birebir uyuşmaktadır. *arka-* fiilinin *ara-* şeklini alması ses değişimleri ile rahatlıkla açıklanabilmektedir. Dolayısıyla *ara-* fiilinin ET *arka-* fiilinden geldiği söylenebilir.

Fakat *arka-* > **arga-* > *ara-* gelişiminde iki problem vardır. İlki, ara basamağı teşkil eden **arga-* biçimi bugüne kadar hiçbir Türk lehçesinde tanıklanmamıştır. Üstelik Karahanlı Türkçesi döneminde hem *arka-* (Ercilasun & Akkoyunlu, 2014, s. 125, Arat, 1992, s. 7, Arat, 1992, s. 104) hem de *ara-* (Ünlü, 2004, s. 276v/7) biçimleri kaydedilmiştir.

İkinci ve daha önemli problem *ara-*, bugün Türkmen ve Gagavuz Türkçesinde uzun ünlülü olmasına rağmen ET *arka-* fiilinin türevi olan *arkış* Türkmen Türkçesinde kısa ünlüldür (TDDS, s. 72b). Yine *arka-* ile ilişkilendirdiğimiz *argaç* ve *arkan* kelimeleri de hem Türkmen hem de Gagavuz Türkçesinde kısa ünlü ile yer almaktadır (TDDS, s. 70a, 74a, GTS, s. 16a, 16b).

Bu durum ile ilgili farklı görüşler ileri sürülebilir. *arka-* fiilinin argış, *argaç* gibi türevlerinde kısa ünlünün ikincil bir nitelik taşıdığı, kapalı hecenin uzun ünlünün kısalmasına sebep olduğu ihtiyatla söylenebilir. İkinci bir ihtimale göre *arka-* ile *ara-* fiillerini, aynı anlamı taşıyan fakat farklı kaynaklardan gelen fiiller olarak düşünmek mümkündür. Daha zayıf olan üçüncü bir ihtimal de göz önünde bulundurulabilir. Bu ihtimalde ET’de birden fazla *arka-* fiilinin var olduğunu kabul etmek, “aramak” anlamındaki *arka-* fiilini başka, “arasından geçmek” temel anlamına dayanan *arka-* fiilini başka bir fiil kabul etmek gerekir. Bu durumda çağdaş lehçelerdeki verilere göre *arkış*, *arkag* vb. kısa ünlülü kelimelerin “arasından geçmek” anlamını taşıyan *arka-* fiilinden türediği düşünülmelidir.

Tarihî ve çağdaş lehçelerdeki verilere göre *arka-* ile *ara-* fiillerinin aynı fiil olup olmadığını kesin olarak belirlemek mümkün görünmemektedir.

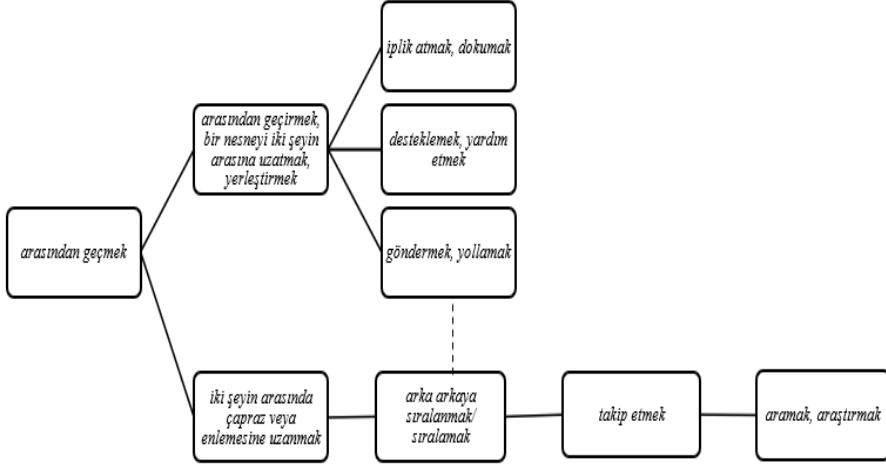
3. *arka-* Fiilinin Kökeni ve Anlam Alanı

Yukarıda detaylı bir şekilde ele aldığımız gibi ET’de sadece “aramak, araştırmak” anlamı kaydedilmiş olan *arka-* fiilinin kayda geçmemiş birçok anlamı bulunmaktadır. Bu anlamların bir kısmı sonraki tarihî ve çağdaş lehçelerde yer almaktadır. Bir kısmı ise fiilin türevleri sayesinde tespit edilebilmektedir. Birkaç çalışmada *arka-* fiilin bazı türevleri arasındaki bağlantıya değinilmiş olsa da çalışmaların büyük bir kısmında bu kelimeler birbirleriyle ilişkilendirilmemiştir.

Kanaatimize göre *arka-* fiili, ET **ar-* “arasından geçmek” fiilinden pekiştirme işlevi taşıyan *-kA-* eki ile türemiştir (bk. Güngördü, 2011). **ar-* fiili ile *arka-* fiilinin çekirdek anlamı aynıdır. Fiilin bütün anlamları “arasından geçmek” anlamından ortaya çıkmıştır.

Tarihî ve çağdaş lehçelerdeki verilere göre *arka-* fiilinin şu anlamları taşıdığı anlaşılmaktadır: 1. arasından geçmek. 2. arasından geçirmek, bir nesneyi iki şeyin arasına gelecek şekilde uzatmak, yerleştirmek. 3. desteklemek, yardım etmek. 4. iki şeyin arasında çapraz veya enlemesine uzanmak. 5. arka arkaya sıralanmak/ sıralamak. 6. *iplik atmak, dokumak*. 7. *göndermek, yollamak*. 8. *takip etmek*. 9. aramak, araştırmak.

arka- fiilinin anlamları ve bu anlamlar arasındaki ilişki şöyle gösterilebilir:

Sonuç

Tarihî ve çağdaş lehçelerdeki veriler *arka-* fiilinin zengin bir anlam alanına sahip olduğunu göstermektedir. Fiilin Eski Türkçede tanıklanmamış olan birçok anlamı vardır. Bu anlamlardan bir kısmı sonraki tarihî lehçelerde kaydedilmiştir. Tanıklanmayan anlamlar, kelimenin türevleri sayesinde tespit edilebilmektedir.

arka- fiili, **ar-* “arasından geçmek” fiilinden *-ka-* pekiştirme eki ile türemiştir. *arka-* fiilinin taşıdığı bütün anlamlar bu temel anlamdan gelişmiştir.

Bugün Oğuz grubu Türk lehçelerinde varlığını koruyan *ara-* fiili, DLT’de Oğuzca kaydıyla yer alan *arka-* ile aynı fiil olabilir. Fakat *arka-* > **arga-* > *ara-* gelişiminde **arga-* ara şekli bugüne kadar hiçbir Türk lehçesinde tespit edilememiştir. Ayrıca uzun ünlüleri koruyan lehçelerde *ara-* fiilinin ilk ünlüsü uzun iken *arka-* fiilinin arkış, argaç gibi türevlerinde ilk ünlü kısadır. Bu sebeplerle *arka-* ile *ara-* fiillerinin aynı fiil olup olmadığını kesin olarak belirlemek mümkün değildir.

Kısaltmalar

Az.: Azerbaycan Türkçesi
Bşk.: Başkurt Türkçesi
Çağ.: Çağatay Türkçesi
DLT: *Dîvânü Lugâti’t-Türk*
EAT: Eski Anadolu Türkçesi
ET: Eski Türkçe
EUyg.: Eski Uygur Türkçesi
Gag.: Gagavuz Türkçesi
Hak.: Hakas Türkçesi
Kıpç.: Kıpçak Türkçesi
Kırg.: Kırgız Türkçesi
KKalp.: Karakalpak Türkçesi

KMalk.: Karaçay Malkar Türkçesi
Krh.: Karahanlı Türkçesi
Osm.: Osmanlı Türkçesi
Özb.: Özbek Türkçesi
Şor.: Şor Türkçesi
Tat.: Tatar Türkçesi
TDK: Türk Dil Kurumu
Tof.: Tofa Türkçesi
Trkm.: Türkmen Türkçesi
TT: Türkiye Türkçesi
Tuv.: Tuva Türkçesi
YUyg.: Yeni Uygur Türkçesi

Kaynakça

- ADİL: Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu (2006). *Azərbaycan Dilininin İzahlı Lüğəti I-IV*. Bakı: Şərç-Gərb.
- Arat, R. R. (1992). *Atebetü'l-Hakayık*. Ankara: TDK Yayınları.
- BşkTS: Özşahin, M. (2017). *Başkurt Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- ÇKTA: Türkmenoğlu, A. (2008). *Çukurova Kadirli Dağkolu Türkmen Ağzı Sözlüğü*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- DS: TDK (1963-1982). *Derleme Sözlüğü I-XII*. Ankara: TDK Yayınları.
- ED: Clouston, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.
- EDAL: Starostin, S. A., Dybo, A. V. & Mudrak, O. A. (2003). *Etymological Dictionary of the Altaic Languages*. Leiden-Boston: Brill.
- Ercilasun, A. B. & Akkoyunlu, Z. (2014). *Dîvânü Lugâti't-Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic Word Formation I-II*. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- EUES: Wilkens, J. (2021). *Handwörterbuch des Altuigurischen*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen.
- GTS: Baskakov, N. A. vd. (1991). *Gagavuz Türkçesinin Sözlüğü*. Çev.: İ. Kaynak ve A. M. Doğru. Ankara: TDK Yayınları.
- Güngördü, E. (2011). *Türkçede -kA- Pekiştirme Eki*. *TDAY-Belleten* 2009-II, 7-43.
- Güzel, F. (2021). *Türkiye Türkçesi Ağzılarında Eskicil (Arkaik) Kelimeler*. Ankara: Fenomen Yayıncılık.
- Güzel, F. (2023). *Dede Korkut Kitabı'nda Geçen Argap Argap İkilemesi Üzerine*. *Uluslararası Dede Korkut Sempozyumu (Dede Korkut: Mit ve Tarihî Gerçeklik) 12-14 Ekim 2023 Türkistan / Kazakistan Bildiri Kitabı*. 303-316
- HakTS: Arıkoğlu, E. (2005). *Örnekli Hakasça-Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KEWT: Stachowski, M. (2019). *Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch*. Krakow: Księgarnia Akademicka.
- KKalpTS: Uygur, C. V. (2019). *Karakalpak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- KMalkTS: Tavkul, U. (2000). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- KTTS: Muzafarov, R. & Muzafarov, N. (2018). *Kırım Tatar Türkçesi-Türkiye Türkçesi-Rusça Sözlük*. Çeviren: N. Seyityahya. Ankara: TDK Yayınları.
- KT: Şemsettin Sami (2010). *Kâmûs-ı Türkî*. Hazırlayan: P. Yavuzarslan. Ankara: TDK Yayınları.
- KTLS: Ercilasun A. B. vd. (1991). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I-II*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- LÇ: Şeyh Süleyman Efendi-yi Buhârî (H. 1298). *Lugât-i Çağatay ve Türkî-yi Osmanî*. İstanbul: Mihran Matbaası.
- LO: Ahmet Vefik Paşa (2000). *Lehce-i Osmanî*. Hazırlayan: R. Toparlı. Ankara: TDK Yayınları.
- MAS: Tor, G. (2004). *Mersin Ağzı Sözlüğü*. İstanbul: Kebikeç Yayınları.
- Özçelik, S. (2016). *Dede Korkut -Dresden Nüshası- Metin, Dizin*. Ankara: TDK Yayınları.
- SDD: TDK (1939). *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi I*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

- ŞorS: Tannagaşeva, N. N. K. & Akalın, Ş. H. (1995). Şor Sözlüğü. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- TarS: TDK (1963-1972). Tarama Sözlüğü I-VI. Ankara: TDK Yayınları.
- TDDS: Kyásowa, G. vd. (2015) Türkmen Dilinin Düşündirişli Sözlüğü I. Aşgabat: Magtymguly Adyndaky Dil we Edebiyat İnstituty.
- TDES: Eren, H. (1999). Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü. Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. Ankara: Simurg Yayınları.
- TMEN: Doerfer, G. (1965). *Türkische und mongolische Elemente im neupersischen II*. Wiesbaden.
- TMES: Emiroğlu, K. (1989). Trabzon Maçka Etimoloji Sözlüğü. İstanbul: Kebikeç Yayınları.
- TofS: Rassadin, V. İ. (1995). *Tofalarsko-russkiy i russko-tofalarskiy slovar'*. İrkutsk: Vostočno-Sibiraskoe knijnoe izdatel'stvo.
- TS: TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- TTL: Tietze, A. (2016). Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı I (A-B). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- TuvTS: Arıkoğlu, E. & Kuular, K. (2003). Tuva Türkçesi Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.
- TYA: Demir, N. (2006). Trabzon ve Yöresi Ağızları III (Sözlük). Ankara: Gazi Kitabevi.
- UWn: Röhrborn, K. (2015). *Uigurisches Wörterbuch Sprachmaterial der vorislamischen Texte aus Zentralasien II Nomina-Pronomina-Partikeln, Band 1 a-asvık*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.
- UWv: Röhrborn, K. (2010). *Uigurisches Wörterbuch Sprachmaterial der vorislamischen Texte aus Zentralasien I Verben, Band 1 ab-ezügle*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.
- Ünlü, S. (2004). Karahanlı Türkçesi Satır-arası Kur'an Tercümesi (TİEM 73 235v/3 450r/7) Giriş-İnceleme-Metin-Analitik Dizin. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- VEWT: Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkssprachen*. Helsinki.

Ferdi Güzel

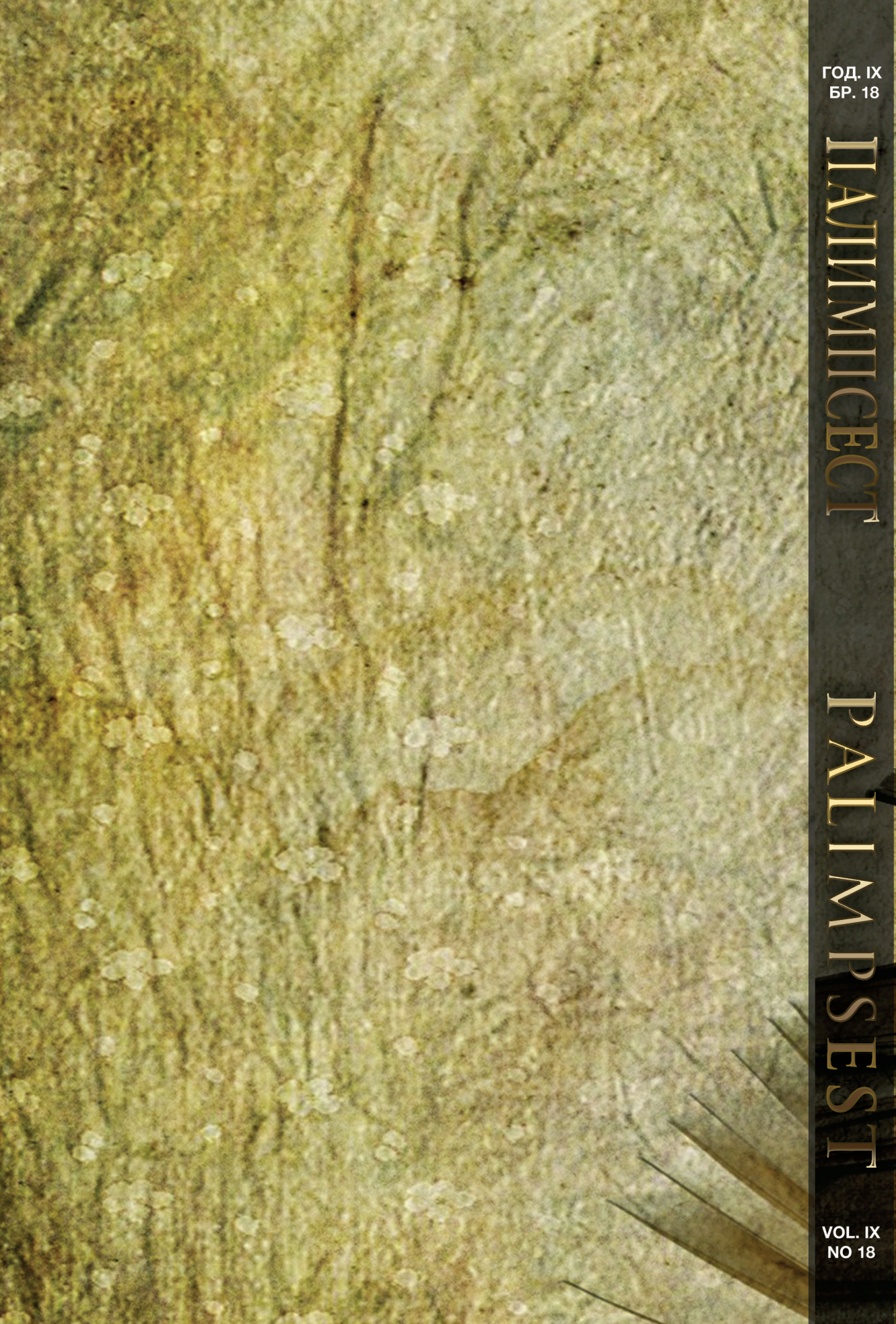
Bayburt University, Republic of Turkey

Notes on the Old Turkish Verb arka- “to seek...” and Its Semantic Field

Abstract: The verb arka-, whose meaning was only recorded in Old Turkish as “to search, to investigate”, has many unrecorded meanings. Some of these meanings are recorded in later historical and contemporary dialects. Some of them can be identified thanks to the derivatives of the verb. Although the connection between some derivatives of the verb arka- has been mentioned in a few studies, these words have not been associated with each other in most of the studies. According to the data in historical and contemporary dialects, it is understood that the verb arka- has the following meanings: 1. to pass through. 2. to pass between, to extend or place an object between two things. 3. to support, help. 4. to lie diagonally or transversely between two things. 5. to line up in a row. 6. to thread, weave. 7. to send. 8. to follow. 9. to seek, to investigate. The verb arka- is derived from the verb Old Turkish *ar- “to pass through”, with the suffix -kA-, which carries an intensifying

function. The core meaning of the verb *ar- and arka- is the same. All meanings of the verb have emerged from the meaning of “to pass through”. It has not been clarified whether the verb ara-, which survives in the Oghuz group Turkish dialects today, and the verb arka- which is recorded as Oghuz in DLT, are the same verb, due to the fact that the *arga- intermediate form in the development of arka- > *arga- > ara- has not been detected in any Turkish dialect to date. In addition, in dialects that preserve long vowels, the first vowel of the verb ara- is long, while in derivatives of the verb arka- such as arkış, argaç, the first vowel is short. For these reasons, it does not seem possible to determine with certainty whether the verbs arka- and ara- are the same verb.

Keywords: *Old Turkish; Oghuz Turkish; arka-; ara-.*

ГОД. IX
БР. 18

ПАЛІМШЭСТ

РАЛІМРЭССТ

VOL. IX
NO 18